

Ғоїави људи

ЛИЦА:

ЧОВЕК 1 (30 година)

ЧОВЕК 2 (30, а кад умире 60 година)

ЦРНОКОСА (година као ЧОВЕК 2)

ПРВИ ЂОПАВИ (од 30 па ко зна колико још)

ЂОПИЦА ПЛАМЕНЕ КОСЕ
(година исто као ПРВИ ЂОПАВИ)

ЈЕДАН ЂОПАВИ

СЛЕДЕЋИ ЂОПАВИ

ДРУГИ ЈЕДАН ЂОПАВИ

ТРЕЋИ ЈЕДАН ЂОПАВИ

ЈЕДНА ЂОПИЦА

СЛЕДЕЋА ЂОПИЦА

НАЈМЛАЂИ ЂОПАВИ

ЈЕДАН МЛАЂИ ЂОПАВИ

СЛЕДЕЋИ МЛАЂИ ЂОПАВИ

ЈЕДНА МЛАЂАНА ЂОПИЦА.

ОСТАЛИ ЂОПАВИ

ГЛАС ИЗ СВЕТЛОСТИ

НАПОМЕНА: Ликова од ЈЕДАН ЂОПАВИ до ОСТАЛИ ЂОПАВИ, има онолико колико их је дајто у шекспју, а може и онолико колико сматра чийалац или редийељ...

*

1. УБИСТВО = ПОЧЕТАК:

Раскрсница два пољска пута. Два потпуно иста пута.
Поред путева и око саме раскрснице, са свих страна, докле се види
је исто дрвеће, иста трава, исто цвеће.
Полагано залази сунце.
Полагано пада мрак.
Полагано долази тама.
Ноћ је.
Појављује се месец.
И месечина подједнако све обасјава.
Свугде су исте сенке.

Насред раскршћа стоје Човек 1 и Човек 2.
Исте су висине.
Истог су лика.
Исто су обучени.

Стоје ћутке.
Гледају се у очи, у ноге.
Гледају се у уста, у руке.
У рукама имају дрвене, назубљене батине.
У рукама имају топузе.
Батинама прете један другом.
Топузима прете један другом.
Батинама њишу тамо-амо.
Топузима њишу тамо-амо.
Понекад батине ударе једна о другу; одјекује у ноћи туп звук.
Понекад топузине ударе један у други; не одјекује ништа.
Они као бесни пси зарежаше.
Одједном се појави чудна светлост!
Нестаде сенки.
Све поста као дан.

Из светла се створи Црнокоса.
Нага је.

Црна јој се коса по земљи вуче.

Прилази овој двојци.

Гледа их ћутке.

Гледа их у очи, у ноге, у уста, у руке.

У њеним рукама су бодежи.

Човек 1 и Човек 2 гледају Црнокосу.

Гледају је ћутке.

Гледају је у наге груди, у наг стомак.

Одједном: Црнокоса закла Човека 1.

Човеку 2 батином поломи обе ноге испод колена!

Црнокоса жена се смеје.

Чудна светлост нестаје.

Човек 2 јауче и плаче.

Не може да хода.

Црнокоса га хвата испод пазуха.

Вуче га.

Нестају у тами.

Месечина поново све обасјава.

Поново се појави, али само докле се види, исто дрвеће, иста трава, исто цвеће.

Све постаде и остаде као што је и било.

2. НАВИКАВАЊЕ:

Лушро, дан, ноћ... јушро, дан, ноћ... ноћи, дани, јушра... и све ипак...

Камењар; сив, пун змија, гуштера, чудних птица... ситне траве и закржљалог жбуња.

По њему иде Црнокоса.

По њему бауља Црнокоса.

Носи, тегли, вуче обогаленог Човека 2.

Одмарају се на каменим плочама.
Црнокоса змије убија.
Из чељусту им отров цеди.
Меће га на меко лишће, које из њедара вади.
Човеку 2 превија поломљене ноге.

Одмарају се на трави.
Црнокоса каменим плочама Човеку 2 хлади поломљене ноге.

Њему је једна нога зарасла.
Друга је остала згрчена, бангава.
Због ње од дрвета прави дебелу штаку.

Учи да хода.
Учи правилно да хода.
Не може. Никако не може.

Не може... Учи да ћопа.

3. ПОЧЕТАК ЉУБАВИ:

Дан, дан, дан.

Иде Црнокоса.
За њом Човек 2 још учи да ћопа.
Тешко му иде.
Тешко се на штаку навикава.

Црнокоса му помаже.
Држи га испод пазуха.
Држи га око струка.
Држи га за ноге. Штаку му помера.
Пољупцима га храбри.

Прођоше дани у учењу.
Човек 2 полако прохода – проћопа.

Црнокоса, радосна, чарапе му плете.

На траву своју одећу место постеље разастире.
 Леже с њим.
 Грле се.
 Пољуби га.
 Пољуби је.
 Покрише се њезином косом.

4. ПЛОДОВИ ЛЈУБАВИ:

Дан је.
 Иде црнокоса. Трудна је.
 За њом Човек 2 правилно ћопа.
 Одмарају се.

Ноћ је.
 Црнокоса се порађа.
 Породи се први пут и породи прво Првог ћопавог.
 Породи се други пут, трећи пут... више пута!
 Сав пород беше ћопав.
 Човек 2 и Црнокоса, ћопаву децу изродише.

Лујиро је.
 Жена радосна, крену.
 За њом Човек 2.
 За њима колона ћопаве деце.

5. ПРВИ РАСТАНАК И НОВИ ПОЧЕТАК:

Дан се на ноћ наставља.
Ноћ на дан,
Година на годину.
Време йролази.
Смењују се йредели; камењари, йусишиње, шуме, воде...

Лутају ћопави људи.
 Испред њих је Црнокоса.

Постала је старица.

Човек 2 постао је старац.
Ћопава деца, ћопави људи.

У свом лутању дођоше до оног раскршћа где је све почело.
Црнокоса се обезнани.
Позва светлост.
Светлост не дође.
Црнокоса умире.

Јаукну за њом Човек 2.
Дозива је. Она се не одазива.
Умире и Човек 2.

Тужна деца их оплакују.
У један лијес их стављају.
У једну их раку, насред раскршћа сахрањују.
Изнад хумке, праве крст од две штаке.

Сунце залази.
Из гомиле се издвоји Први ћопави.
Стаде на средину раскршћа, крај саме хумке.
Висок, леп, ћопав у једну ногу, гледа у своју браћу и сестре.
Они гледају у њега. Прилазе му. Прилазе му тужно, тешко и с муком.
Круг око њега направише.
Гледају га.
Клањају му се.

Он висок, плавокос, оштроок.
Гледа их надмено, охоло, пастирски.

СВИ ЋОПАВИ: О, Први ћопави! Сад си нам ши вођа. Жени се...
СВЕ ЋОПИЦЕ: Жени се најлејшом ћопицом међу нама. Изабери ону која ће ши йраве йојомке йодариши.

Први ћопави је згранут.
Једва се одржава ослоњен о штаку.

ПРВИ ЂОПАВИ: *О, како стіе луде и сумануће! Ја не моџу да оженим род. То је родоскврнуће. Из нашеџ љубавноџ односа само наказе можемо изродићии.*

СВИ ЂОПАВИ: *То се неће десиии.*

СВЕ ЂОПИЦЕ: *То се неће доџодићии.*

ПРВИ ЂОПАВИ: *Хоће.*

СВИ ЂОПАВИ: *Нека и буде. Ионако, сви смо ми наказе...*

СВЕ ЂОПИЦЕ: *И заіо изабери најлеішу меџу нама. Она ће іи најлеіше ћоіаве изродићии.*

ПРВИ ЂОПАВИ: *Сви іако мислиіе?*

СВИ ЂОПАВИ: *Да.*

ПРВИ ЂОПАВИ: *Заистіа, сви іако мислиіе?*

СВИ ЂОПАВИ: *Да. Тако мислимо. Изабери једну. Љуби је. Воли је.*

СВЕ ЂОПИЦЕ: *Тако је. Љуби је. Воли је. Љубећи ну, љубићеи нас.*

СВИ ЂОПАВИ: *Буди нам воџа. Сви ћемо іе слеіо слушаіи.*

ПРВИ ЂОПАВИ: *У зло ме наџониіе.*

СВЕ ЂОПИЦЕ,

СВИ ЂОПАВИ: *Збоџ нас, збоџ наших живоіа...*

Први ћопави подиже штаку увис.

Једва се од узбуђења одржава на једној ноzi.

Све се утиша.

Први ћопави спусти штаку.

Ђопави праве шпалир; ћопе на једну страну, ћопице на другу.

Пође Први ћопави.

Пође и крену кроз шпалир.

Гледа у младе и лепе ћопице.

Изабра Ђопицу пламене косе.

Одведе је у шуму.

Ноћ је.

Први ћопави и Ђопица пламене косе су сами.

Иако је ноћ тамна, пламена коса лепе Ђопице пламене косе све обасјава.

Гледају се.
Љубе се.
Она му на голој земљи постељу од своје одеће прави.
Легоше наги.
Покрише се њеном пламеном косом.

Јуџиро је.
Око њих двоје су остали ћопави.
Ћопица пламене косе је трудна.

Ћопица пламене косе се порађа; једном... више пута.
И она изроди мале ћопаве.
Мале ћопаве, у обе ноге.
Први ћопави прави мале штаке.
Мале штаке за ћопаву децу.

Гледају то и остали ћопави.
Гледају то и остале ћопице.
И свако себи изабра пара.
И легоше, и љубав водише.
И ћопаву децу изродише.

Дан, дан...
Ћопава деца расту.
Ћопава су у једну ногу.
Ћопава су у обе ноге.
Уче да ходају.
Старији ћопави им праве нове, све веће и веће штаке.

Проходаше ћопава деца.
Проћопаше ћопави потомци.
Они кад ћопају, ћопају у скоковима.

6. СУДБИНА:

Раскршће.
Раскршће је зарасло у жбуње и изникло камење.
Крст обрастао пузавицом, скоро да се и не види.

Као да се претворио у гранато дрво.

Први ћопави и Ђопица пламене косе чупају коров, крче камење.
Око њих стоје остали ћопави.
Ћутке гледају у оно двоје.

Наједном се појави она иста чудна светлост, као кад се појавила
Црнокоса.

Први ћопави подиже штаци у вис.

Радосно крикну.

Ђопица пламене косе помеша се са осталима.

Своју пламену косу скрива под хаљине осталих ћопица.

Сви ћопави су уплашени.

Све ћопице су уплашене.

Сва ћопавца деца су уплашена.

Сви ћуте.

Тишина је тешка.

Тишина је нема.

Ћопави клонуше, клекнуше.

ГЛАС ИЗ

СВЕТЛОСТИ:

(Долази са свих страна и као терет је над главама
ћопавих)

*О, ћопави, ћопави. Чујите и њочујите: Да би доби-
ли здраве ноге, морате да одете до ћирковиће
колибе која вас чека на крају вашег њуја. Кад
пођеће, њонесиће мало овог камења са раскр-
сића. Понесиће га да вам се њујеви не заблаје.
Да вам се ноге не укаљају. Да вам ишаке у
блају не њојону.*

Чује се некакав смех.

Само смех се око њих разлеже.

Они су уплашени.

Смех престаје.

Настаде тишина.

ГЛАС ИЗ

СВЕТЛОСТИ:

*О, ћопави! Ако се бојите мога смеха и ако вам је
тешко и ако вам је све узалуд, а ви ћопниће још
јаче и њсујите мајку и оца. Ксујите оца и мај-
ку... ишћо вас ѡакве створише... Кад ћопнеће,
кад ѡсујеће, залујајте својом дрвенијом.
Поломиће све дрвеће окол! Здрави вас из
ваше земље изгоне... у смрт одгоне.*

Глас се удаљава. Светлост слаби.

Сви ћопави клекнуше.

Само Први ћопави стоји и држи своју штаку изнад главе.

ГЛАС ИЗ

СВЕТЛОСТИ:

(Удаљавајући се)

Ћопави, ако не нађеће њуи до колибе, зауларите се. Закасајите дворучке. Закасајите њроручке. Зањишииши коњски или људски! Помолиће се свом ћопавом Богу нека вам бар љаву сачува! Осџало није важно... ишиака ће увек биши.

Светлост нестане; и би као што је било:

Први ћопави спусти штаку.

Љуби обрасли крст.

Љуби хумку.

Ћопави у њега као у Бога гледају.

СВИ ЋОПАВИ:

Пођимо. О, Први ћопави! Пођимо са очевине и мајчевине! Пођимо ишио њре. Неђе нас наша колиба чека.

7. ПОЛАЗАК:

Иде Први ћопави.

Прати га Ћопица племене косе.

Прате их ћопави људи.

Прате их ћопаве жене.

Прате их ћопави деца.

Само Први носи штаку.

Остали, штаку и камење.

8. ОДМОР ОД ДУГОГ ПУТА:

Одмара се Први ћопави.

Одмара се међу ћопицама.

Оне му штаку перу.

Оне му тело перу.

Љубе га.

Највише га љубе по препонама па су им уста пуна златастих длака;
свака до колена се протеже.

Први ћопави кликће од радости.

Ћопица пламене косе то гледа.

Бес је хвата.

Затресе своју пламену косу.

Позва све мушке ћопаве.

Они јој прилазе.

Перу је.

Љубе је.

Пуна им уста пламене косе.

Лица им пламом сијају.

Ћопица пламене косе пева од радости.

9. НАСТАВАК ПУТА И МОЛИТВА:

Први ћопави и Ћопица пламене косе су сами.

Љубе се. Сретни су.

Кишу пију.

Први ћопави жонглира на штакама.

Окреће се око себе.

Камење око њега лети.

Камење око њих лети.

Чудан смех се околу чује.

Одједном је Први ћопви први пут уплашен.

Скупљен је око своје штаке.

Припио се уз Ћопицу пламене косе.

Око њих је гомила камења.

ПРВИ ЋОПАВИ: (Дозива, а штаком негде показује)

*О, моји ћопави, дођиће! Наша судбина се мења:
Здрави камење на нас бацају. Камење је црно,
ојровно. Пућ нам до колибе зајрїава. А наи
је љућ шамо. Пођимо оним љућем који ми се
указао.*

Ускоро стигоше и остали ћопави.

Крче црно камење.

У оближњу шуму га бацају.

Чудни смех престаје.

Ћопица пламене косе пред Првог ћопавог ставља велики камен.

Уз њену помоћ он се попе на њега.

Гледа као господар.

Изгледа као господар.

Завика:

ПРВИ ЋОПАВИ: *Заборавиће малојређашињу слику. Заборавиће ружне сивари. Кренимо за мног. Ја ћу први до колибе доћи. Ја ћу први имаћи здраве ноге и нико ме из моје земље неће изгонићи само зашто ишћо сам ћопав.*

Негодовање међу осталима.

Први се не обазире на то.

Одједном:

Први ћопави се забатрга.

Штака му испаде из руке.

Једва се за ваздух задржа.

ПРВИ ЋОПАВИ: *(Најгласније што је могао)*
Ојросићиие! Ојросићиие мени јадном и заблуде-
лом. Нисам ишако мислио, јер заједно ћемо до
колибе доћи. Па зашто, на здраву се ногу, ко је
има, ослониће. Осейиће снажу земље. Осстави-
ће ишћаке. Склоићиие руке. Молиће се. Мрмљај-
ће нашу молићиву... Изговарајће нашу молићиву.

Клече ћопави људи.

Неко на једној, неко на обема ногама.

Штаке им у земљу пободене.

Склапају руке.

Клањају се Првом ћопавом.

СВИ ЋОПАВИ: *(Молитвеним гласом)*
Ошвори се Небо ћопаво! Појави се Боже ћо-
пави! Помози нам! Тешко нам је на ишћакама
скакушћиии и њима се од здравих бранићи... По-
мози нам да сичињемо до колибе. Да своју зем-
љу у другој земљи не заборављамо. Помози нам
да се прошлосћи не сећамо. Помози нам да про-
шлосћ јубимо. Помози нам да здраве ноге има-
мо...

У заносу Први ћопави коракну без штаке.

Посрну.

Носем ка земљи полети.

Ћопица пламене косе га ухвати и задржа да не падне.

Штаку му даде.

ПРВИ ЋОПАВИ: (Ћопици пламене косе)
Враи се на своје месџо! Моли се!
 (Осталим ћопавим људима)
Сви се молиџе. Ове речи ѓовориџе: Подари нам
Боже ћоџави ѓвоздене шџаке...

СВИ ЋОПАВИ: *Подари нам ћоџави Боже ѓвоздене шџаке...*

ПРВИ ЋОПАВИ: (Најмлађем ћопавом)
Ти узданче мој насџави! Ја ћу да слушама, они ће
да слушају.

Први ћопави седе на камен.

Очински гледа Најмлађег ћопавог.

Очински гледа у све ћопаве.

Замахну штаком као Божјом палицом.

ПРВИ ЋОПАВИ: (Гласно, најгласније)
Сви да сџе на коленима! Главом о камење удри-
џе! Удриџе и слушајџе!

Најмлађи ћопави се ослони на две штаке.

Главу диже пут небеса.

Сузе му грунуше. Не зна се да ли од радости или туге!

НАЈМЛАЂИ

ЋОПАВИ: *Подари нам Боже ћоџави ѓвоздене шџаке: ла-*
жане, шџаџе као клинци. Да њима бодемо зем-
љу коју најџиџамо. Да њима бодемо здраве.
Крви да им се најџејемо, здраве ноге да до-
бијејемо. Помози нам да до колибе сџиџнемо.

Први ћопави га додирну штаком по рамену.

Овај клекну.

Главом о камен удари.

Камен се од његове крви зацрвени.

Најмлађи заплака. Не зна се да ли од бола или сређе.

СВИ ЋОПАВИ: *Ако се Небо не оџвори, земља ће!*

10. НАСТАВАК МОЛИТВЕ:

Клечи Први ћопави.
 Клече ћопице и ћопе.
 Први ћопави штаком лево око вади.
 Остали, штаком, десно око ваде.

Клечи Први ћопави.
 Клече и остали.
 На длановима гледају своје извађене очи.

ПРВИ ЋОПАВИ: Сада ћемо видећи ново Сунце, нове звезде. С једним оком нове видике ћемо имаћи. Видећемо и ћући до колибе... Видећемо, видећемо само ако будемо љледали!

Клечи Први ћопави.
 Остали устају полако.
 Свако љуби своје извађено око и покушава да га врати.
 Покушавају, не могу.
 Плачу.
 Једним оком гледају, гледају...

СВИ ЋОПАВИ: (Један за другим)
 Све је исћо! Све је исћо! Ми смо још ћопавији
 неђо шћо смо били! И Сунце нам је исћо! Исће
 су нам и звезде. И крв нам је исћа! Ено, и
 ћућеви су исћи... Само је мрак јачи и већи... Са
 једним оком све још веће а ми све мањи!

ПРВИ ЋОПАВИ: Ах, каква малодушност!

Клечи ћопави човек.
 Гледа своје извађено око.
 Гледа своју излизану штаку.
 Узима је.
 На њен прљав врх, ставља око.
 Окрену се осталима.
 Завика:

ПРВИ ЋОПАВИ: Не заборавиће ко сам! Моја шћака сада види.

СВИ ЋОПАВИ: Нека види, нека види! Можда ћемо лакше ћући до колибе наћи.

11. ПОЧЕТАК ПОСРТАЊА:

Иде Први ћопави.

Сам је.

Поштапа се новом штаком испод леве руке.

Стару, она која види, ставио је на десно раме.

Иде Први ћопави.

Левом штаком по камењу бије.

Десну штаку на рамену клати.

Гледа на све стране.

Само је око њега светло, а свуда даље, мрак.

*ПРВИ ЋОПАВИ: Штаке моје, од дрвета ви сће најрављене. Од
мож ока једна прогледа. Имаће шће ни једно
дрво нема: видиће небо, видиће земљу! Зајо,
однесиће ме до колибе. Да народ свој усрећим.
Здраве ноге да му подарим.*

Иде даље Први ћопави.

Обе је штаке на рамена ставио.

Посрће; од неба до земље.

Посрће; од камена до камена.

Светлост га напушта.

Тама обузима.

12. ОХ, КАКАВ НЕСПОРАЗУМ:

Долази Први ћопави до неке долине.

Око ње је све зелено.

Из ње избија светлост три Сунца, кроз три неба.

Први ћопави седе на руб долине.

Штаке као децу положи крај себе.

Диви се лепоти светлости у долини.

Долазе ћопе и ћопице.

У рукама камење носе.

Око долине, спуштају га.

Гледају у долину.
Светлост је пресјајна за њихов вид.

Уплашени су.
Вриште.
Скакућу на штакама.
Светлост се појачава. Њихове сенке су огромне.

Одједном се умирише.
Штакама камење у долину гурнуше. У долину сурваше га.

Три Сунца се распадоше.
Три неба се раскомадаше.
Ћопави у страху нагазише штаку са оком Првог ћопавог.
Поломише је.
Око, вид, згњечише.
Први ћопави зацвили.
Полако устаје.
Ону другу штаку узима.
Скок у долину учини.

Ћопе и ћопице на рубу долине су збуњени.
Мало плачу, мало кукају, мало се у прса бусају.
Мало руке и штаке небу пружају.

У долини, Први ћопави полагаано устаје.
Испод њега и око њега, свуда камење.
Он са себе зрнца прашине брише.
Он са себе капљице крви брише.

Као да му није ништа, усправи се.
Као огромно дрво, као вити јаблан стоји.
Гледа у своје ћопаве око долине.

ПРВИ ЋОПАВИ: Дођиће. Сиђиће. Овде је као и зоре... Можда је и мало боље? Здравии овамо не залазе... Дођиће. Иззубио сам и око и шипаку. Све сам иззубио. Крв сам йролио йо камењу... Полако, йолајано силазиће.

Ћопави и ћопице се умирише.
Загрљени су.

Круг су око долине направили.

У долину са свих страна, загрљени силазе.

Око Првог ћопавог легоше.

Он их као пастир гледа.

Ћопицу пламне косе руком позива.

Она му прилази.

Он је грли и љуби.

Сви око њега и ње плачу.

*ПРВИ ЋОПАВИ: Немојте. Немојте. Будите храбри. Будите
смирљиви и мирни... Све ће ово проћи. Из до-
лине ћемо кад будемо моћли, људи снаге изаћи и
до наше колибе ситићи.*

ЗАВЕСА

*

1. БУЂЕЊЕ:

Прошло је неколико година. Можда десет... можда која више; ћопави су и даље у долини. Остало их је колико их је било; можда мање, можда више, али уместо оних којих нема појавила су се нова лица, а они старци, који су још живи су баш остарели и једва се крећу, али на лицима им је мудрости и иаиња.

Около ћопавих су и безбројне камене хумке изнад којих су пободене шипаке; неке у облику крста, неке су пободене врхом, а понеке наопако, па врховима шипче пуи небеса.

Леже ћопави у долини.

Старији ћопави су на једној, а млађи на другој страни.

Око њих ћопа Први ћопави.

За њим ћопа Ћопица пламене косе.

Он сваког штаком додирује.

Она сваког целива.

Ћопави се буде, устају.

У даљини лавез паса и смех људи.

Старији ћопави су непомићни.

Млађи су збуњени, уплашени.

Буновно се окрећу око себе.

Скупљају се око Првог ћопавог.

Скупљају се око Ћопице пламене косе.

Он их очинском руком умирује.

Она их мајчинском руком милује.

Један млађи ћопави се одважи и крену да изађе из долине.

ПРВИ ЋОПАВИ: Немој.

ЋОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: Немој. Још није време за излазак.

Јадан млађани се у страху врати.

ЋОПИЦА

*ПЛАМЕНЕ КОСЕ: Ох! О, Боже подари нам једног здравог ћопавог.
Подари нам једног правог, па макар и чове-
чуљка.*

СВИ МЛАЂИ

ЋОПАВИ:

Боже, ми смо ѓладни... Ми смо ѓладни!

СВИ СТАРИ

ЋОПАВИ:

И мајка је мислила на ѓлад... Здрави су много укусни, хране се свим и свачим!

СВИ МЛАЂИ

ЋОПАВИ:

Боже наи, ѓодари нам једног здравог чове-чуљка да се његовог меса наједемо, његове крви најијемо... смеха насмејемо.

Први ћопави подиже штаку увис.

Све се утиша.

Млађани ћопави се вратише на своја места.

Ћопица пламене косе клече.

Загрли здраву ногу Првог ћопавог.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Мирујите. Мирујите. И ово ће ѓроћи! Глад ће ѓроћи. Све ће ѓроћи. Све ће ѓроћи и ми ћемо изаћи.*

2. ПРИПРЕМА:

Магловито је јутро.

Седи Први ћопави на сред долине.

Око њега су сви ћопави.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Време је за излазак. Доста је било долина. Доста је било ѓаме. Сиремимио се.*

СВИ МУШКИ

ЋОПАВИ:

Тако је, браде обријмо!

СВЕ ЋОПАВЕ:

Тако је! Косе очешљајмо. Тела ојеримо.

Наједном, сви су весели.

Ћопави од камена бритву направеше.

Један за другим у ред стадоше.

Редом их брије један ћопави који се сам јавио.

Брије их један неискусни ћопави.

Бритва се поломи.

Ћопави другу бритву праве.

Направише је.

Опет у ред стају.
Сада их брије други, искуснији ћопави.

Док се ћопави брију, ћопице на другој страни долине косе чешљају.
Чешљају их својим прстима.
Чешљају их дечијим прстима.
Замршене праменове размрсују врховима штака.

Оне које су очешљане, млађи ћопави фином каменом прашином перу.
Ћопицама је мило и драго.
Млађи ћопави се веселе.
Ипак, све то надгледа Ћопица пламене косе.

ЋОПИЦА

*ПЛАМЕНЕ КОСЕ: Само ћако, само ћако, јер зоре кад изађемо,
морамо бићи лејши од околине. Све морамо да
засенимо својом лејоћом и чистоћом како би
нас примили, како нам на ћућу не би сћајали.
Како на нас не би лајали.*

3. СКУПЉАЊЕ ХРАБРОСТИ:

Ћопави су обријани.
Ћопицама су косе очешљане, тело опрано.

Стари ћопави седе око Првог ћопавог.

Млађани ћопави су сами, на другој страни.
И плачу најмлађи ћопави.

*ПРВИ ЋОПАВИ: (Тешко и с муком. Пун бола и немоћи)
Немојће децо моја ћопава. Немојће. Мирујће
чеда моја. И ова ће ћежба ћроћи.*

Из прашњавих њедара вади смотак жутих папира.
Одвија их.

Млађани ћопави су збуњени.
Прилазе му.
Прилазе им.

Љубопитљиви су.

Старији скривају погледе од млађих.
Понеки пусти сузу.
Понеки, окамењене марамице траже.
Бришу сузе оних који плачу.

Млађи су још збуњенији.
Гледају тамо-амо.

ЈЕДАН ТРЕЋИ

ЂОПАВИ: *О, њрочиијај им, њрочиијај Први ѡпави... Време је да сазнају како се све збило.*

Први ѡпави је загледан у даљине долине.
Значајно климну главом.
Сређује папире.

ЂОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: *О, децо наша, сада ѡеће чуѡи љубавне ѡесме и ѡриче нашег ѡреѡка. Ти заѡиси су део наше исиѡрије. Кад будеѡе слушали, размииѡајѡе и замииѡајѡе иѡѡа нам се све може десииѡи кад из долине изађемо.*

Завлада тишина.

Као да су сви окамењени.
А страх лебди у њима и између њих.

ЂОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: *Кад будеѡе саслушали, ѡкуѡиѡе свој ѡлач и ѡѡиѡѡе ѡа како ни један једини јецај не би ѡказао ваи бол.*

Први ѡпави погледом позва пет најстаријих ѡпавих.
Сваком од њих даде по један комад папира.

ПРВИ ЂОПАВИ: *(Прво старијем ѡпавом)*
Ти ѡчни ѡрви, а ѡѡѡм ѡеѡе редѡм. Знаѡе како иде.

Тишина је.

Њих пет је стало један до другог.
Једном руком су ослоњени о штаку.
Другом, дрхтавом држе папире.
Сви гледају у њих.
Старији су се умирили.
Престало је јецање.

Престало је брисање.
 Млађи су већ нервозни.
 Примећује то Први ћопави.
 Даде знак да се почне.

ПРВИ СТАРИЈИ

ЋОПАВИ: *Јесен је, а ја уморан ћоџам са кишом.
 И док се њвоја каиџа њолако оџвара
 ја њробирам најлеише каиџи
 на ћоџаву ноџу их слажем
 њолако као да су њрсџи.
 Пеиџи каиџи сам њробрао
 на врх ћоџавоџ сџоџала их сџавио
 а оне: свеиџлуџају и џреиџере
 Оне, џреиџере и жаре.*

ДРУГИ СТАРИЈИ

ЋОПАВИ: *Јесен је
 а мени је све исџо
 као онда кад си ми ноџе њоломила,
 кад си ми браиџа заклала,
 кад си ми на сенку сџала...
 кад си ме...
 кад си ме обоџаџила,
 кад си ме,
 кад си ме
 џрви џуџи њоџубила.
 Јесен је, а ја уморан, без мало ноџе
 без имало мозџа
 ћоџам од моје до џвоје каиџе.*

ТРЕЋИ СТАРИЈИ

ЋОПАВИ: *Јесен је, а ја се још сеџам крви која је
 лиџиџала...
 Јесен је,
 Сва су ми џролеџа џромакла.
 Знам, задоџнио сам збоџ ћоџавосџи,
 Задоџнио сам
 јер се земља увеџава
 а мене некакво луџање мами.*

ЧЕТВРТИ СТАРИЈИ

ЋОПАВИ: *Без једне сам ноџе осџи'о
 а бауџам
 као да су ми оба ока исџала...*

као да никад нисам имао здраве ноже.
 Без једне сам ноже осџ'о
 бауљам кроз џраве,
 на шџаџи носим своју крв
 а џресем се као онда
 кад си ми ноже џоломила.

ПЕТИ СТАРИЈИ

ЃОПАВИ:

(Једва ово изговара)
 Хџео сам да џе убијем.
 Нисам моџао!
 Нисам моџао.
 Знам, учиши ме да ходам...

Први џопави подиже руку.

Полагано устаде.

Некако се придржава о полуизгрижену штаку.

ПРВИ ЃОПАВИ: Ја ћу да насџавим... Видим, ви сџе већ исџрџ-
 љени. Знам, џешико је чџиџаџи исџџорију, џа
 макар била најисана и као љубавне џесме, џе ћу
 ја, чеда моја млађана још само ово рећи:

Исправља се колико може да још више да важност себи и свом
 наступу.

ПРВИ ЃОПАВИ: Три дана сам и џри ноћи, у време жеџве јечма,
 браџа наџоварао да дођемо на раскриће, да већ
 једном раскрсџимо... Три дана сам џа наџова-
 рао. Кад је џрисџао ја сам био наџрђен, а он
 убијен њеним ножем и леџџом.

Сви су збуњени, а млађани џопави највише.

ПРВИ ЃОПАВИ: Сав живџџ сам скраџио само на џар ових речи.
 Мноџо џџџа већ знаџе. Оно шџџо не знаџе, нау-
 чићеџе кад изађеџе из долине. Не џреба са
 џуџџом и са сеџџом на онај свеџџ да излазимо.

ЈЕДАН МЛАЂИ

ЃОПАВИ:

(Шапатом)
 Осџанимо у долини. Горе су џрозни здрави...
 Осџанимо да чујемо све џриче о нашим сџа-
 рима.

ПРВИ ЃОПАВИ: Не. То није решење. Решење је будућносџџ. А
 будућносџџ је излазак. Излазак је борба на жи-
 воџџ и смрџџ. Боље је часно умреџи но вечџџо у
 долини живеџи.

СВИ СТАРИЈИ

ЋОПАВИ: *И боље је корење јестѝи но мед лажни лизаѝи.*

ДРУГИ ЈЕДАН**МЛАБИ**

ЋОПАВИ: *Како су сѝари себични, а ми смо ѝако ѓладни...
Свеѓа ѓладни.*

Први ћопави подиже руке.

Штаку је увис подигао.

Личи на Мојсија.

Све се око њега утиша.

Дуго тако стоји Први ћопави.

Дуго, све док се некакво сунце не помоли.

Први ћопави се насмеши.

Крену ка сунцу.

Крену ка стрмој страни долине.

Поче се уз стрмину пењати.

Тешком муком се пење, али се пење.

За њим кренуше остали ћопави.

Прво кренуше најстарији.

За њима ћопице.

Млађани ћопави им помажу.

Први ћопави је први изашао.

Стоји на рубу долине.

Гледа у своје ћопаве који као мишеви излазе.

Штаком им маше, храбри их.

Повика:

ПРВИ ЋОПАВИ: *О, Боже ћопави, ево нас оѝеѝ. Ево нас, а ѝи нам ѝокажи ѝуѝ до колибе... Мноѓо смо ѓодина на оѝѝром камењу лежали. Каменом се ѝрашином ѝрали. Себе и њу смо јели, а Тебе и само Тебе са колибом сневали.*

4. КУДА САДА:

Изашли ћопави људи из долине.
 Камену прашину са себе тресу.
 Покрај ћопавих ногу дрвене штаке њишу.

Изашли ћопави из долине.
 Збуњеност је на њиховим лицима.
 Пред њима је непрегледан видик.
 Пред њима су многи путеви.

СВИ ЋОПАВИ: (Шапућу)
Куда и где ћоћи... Куда?... Куда?... А где, а где?...

Око њих је на све стране земља.
 Око њих је на све стране трава.
 Око њих је на све стране огромна зелена шума, која се под ветровима повија и шуми.
 Која се на сунцу пресијава јер је окупана светлошћу и росом.

Ћопави су заиста збуњени.
 Њишу се тамо-амо.
 Гледају се.
 Неки се обезнанише.
 Неки у долину сурваше се. Умреше.
 Неки на траву клонуше. Умреше.
 Млађани ћопави плачу.
 Под сукње мајчинске се крију.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Мирујће. Мирујће.*

МЛАЂАНИ

ЋОПАВИ: *Нисмо навикли на овакву лејоћу.*

ПРВИ ЋОПАВИ: *Рекох мирујће. И ово ће ћроћи. Још мало ћа ћемо кренући.*

ЋОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: *И ми ћемо ћосћайћи леји.*

Траје ово дуго и дуго.
 Онда се почеше пребројавати.
 На крају пребројавања:

ЋОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: *Остїали су само они који су остїали. Остїали су најјачи и најлеїши. О, синови соколови моји. Живи били и у здрав живої ми кренули.*

ПРВИ ЋОПАВИ: *О, ћерке моје, соколице моје. Живе биле и у здрав живої кренуле.*

5. ОДМОР – ПА КУДА ОНДА И ШТА ОНДА:

Кренуше ћопави људи.

У колони кренуше.

Први сустиже задњег.

Круг направише.

Круг око долине направише.

Потом стадоше.

Гледају у своје ћопаве ноге.

Гледају у своје штаци које су већ изгубиле лепоту дрвета.

Гледају се, пипају се.

Седе ћопави око долине.

Повадили су камене ножеве.

Улепшавају и шиље своје штаци.

Уморни су.

Пада ноћ.

Месец излази.

Ћопави вриснуше.

СВИ ЋОПАВИ: *(Осим Првог ћопавог и Ћопице пламене косе)
Сунце хоћемо! Сунце румено хоћемо. О, Први,
ово је ћревара...*

Први ћопави је збуњен.

Ћопица Пламене косе је збуњена.

Месец је све већи, све јаснији.

Ћопави врисак је све гласнији.

Уз то, са небеса репате звезде падају.

Око ћопавих је ужас: трава се запали, шума се запали!

Ћопави зграбише своје штаци.

Под јадну и одрпану одећу их скривају.

Скупљају се у гомилу.

Загрлише се.

Загрљени направише круг.

Кукају и вриште.

ПРВИ ЂОПАВИ: Мирујите! И ово ће проћи.

ЂОПИЦА

*ПЛАМЕНЕ КОСЕ: Све недаће у живоју одлазе и поново долазе!
Живој је варка, али наше је ћопање стварност.*

6. НАСТАВАК ПРЕТХОДНЕ – ВАТРА:

Јутро је.

Ђопави су целу ноћ загрљени престајали.

Мирни су, само се њишу тамо-амо.

Ђопави се раздвојише.

Гледају око себе спржену земљу.

С ужасом гледају угљенисано дрвеће.

Одједном се појави сунце.

Ђопава лица се озарише.

Испод одеће своје штаке ваде.

ЂОПИЦА

*ПЛАМЕНЕ КОСЕ: Да. И овај ноћашињи ужас је прошао. Све буде
како Први каже.*

Ђопави, мало смирени, око долине, по спаљеној трави и угљенисаној земљи скупљају ужарено дрвеће, неизгореле гране... сваки жижак.

Све то више долине доносе.

Огромну купу праве.

Ватру наложише.

*ПРВИ ЂОПАВИ: Обућу скините. Ноже огрејте. Штаке мало на-
палијте. За њиве наше, будуће, требаће нам
врела крв... Штаке од шрулежи да заштитимо.*

ЈЕДНА МЛАЂАНА

*ЂОПИЦА: Ох како бих волела да једно од своје деце коју
ћу родити, родим у тој колиби.*

ЂОПИЦА

*ПЛАМЕНЕ КОСЕ: Биће тако. Једном биће тако, само ако њега
следимо. А сада, огрејмо своје уморне ноже.*

Поседаше око ватре.

7. КОЛО:

Огрејали су ћопави своје ноге.
Напалили су своје штаке.

Устају ћопави.
Устају од ватре. Протежу се.
Одлучни су.
Штаке у купе слажу.
Ћопави који су ћопави у једну ногу, хватају се за руке.
Први до задњег, задњи до првог.
Круг направише.
Коло заиграше.
Играју на једној нози.
Једни на десној, други на левој.

Они који не играју, они који су ћопави у обе ноге, клече.
Рукама пљескају, такт дају.

Играју ћопави људи коло.
Певају један па остали.
Неразумљиве песме певају.
Песме су крик из грла нападаених.

Пламен око којег играју, нараста, нараста...
Иза ћопавих, њихове сенке су све веће и веће.
Сенке се преламају. Оне не ћопају. Оне само лете по сагорелом дрвећу, и по ћопавима који не играју.

Играју ћопави, играју.
Око њих кише круже.
Око њих снегови круже.
И пролеће дође.
Трава озелени.
Дрвеће олиста.
Они и даље играју.

ПРВИ ЋОПАВИ: (Изненада подиже штаку у вис и повика)
Доста је било игре! Време је да ђођемо. Време је да колибу нађемо и да оздравимо.

8. ПРИПРЕМЕ ЗА ДАЛЕКИ ПУТ:

Одмарају се ћопави људи од кола.
 Прашњавим марамицама бришу знојна лица.
 Знојавим марамицама бришу прашњава стопала.
 Па опет тако, па опет тако.

Стоје ћопави око ватре.
 Гледају како се пламен смањује, како се у угљевље претвара.
 Како варнице као свици ка звездама одлазе.

Седе ћопави око ватре.
 У насталој ноћи, лица им као камен сјаје.
 Ћопице млађане у тами стоје.
 Расплеле су своје дуге косе.
 Први ћопави подиже руку у вис.
ПРВИ ЋОПАВИ: (Ћопици пламене косе)
Кажу им.

ЋОПИЦА
ПЛАМЕНЕ КОСЕ: Кћери моје. Прескочиће овај мали ѿламен...
Нека вам косе ѿсћану као моје.

Први ћопави заповеди руком.
 Круг око ватре се растави.
 Сви се окренуше млађаним ћопицама.

Прва млађана ћопица свом снагом, без штаци скакуће на једној
 нози.
 Прескочи пламен.
 За њом друга, па друга, па друга...

Косе им црне, плаве, беле, жуте постају црвене.
 Постају пламене.
 У топлоту се претварају.
 Све око њих сија.

Сви око њих од радости гракнуше.
 Сузе им радосне пођоше.
 Поново направише круг.
 Ћопице млађане, пламеним женама посташе.

На браћу своју ћопаву скочише.

Почеше се љубити, миловати...

ПРВИ ЋОПАВИ: *Расїламсај се шїойлоїїо. На нашу сїїрану сїїани. Буди јача од наше ћойавосїїи. Буди јача од здравих. Од њих нас и од свих зала брани.*

9. ТАМА:

Одједном из ноћи паде тешка тама усред ћопавог круга.

Музику опијајућу донесе.

Ћопави устадоше.

Коракнути не могу.

Стоје као омамљени.

Стоје као окамењени.

Тама се као магла спушта и диже. (Љуља се)

Ћопави су уплашени.

Покушавају да се сакрију у сопственим загрљајима.

Њишу се тамо-амо.

Полагано се покренуше.

Хватају се за штаке.

Покушавају из земље да их ишчупају.

Не могу.

Кроз таму се назире понека пропупала, пролистала штака!

Ћопави очајни на згрчена колена падају.

Тама је све гушћа и гушћа.

Ћопави се једва виде.

Руке увис дижу. Вичу:

СВИ ЋОПАВИ: *Тамо! Тамна їамо, диґни се!*

Из таме, музика све гласнија.

Ћопави стављају руке на уши.

Од страха вриште.

Од бола вриште.

Из таме, кроз музику зачу се смех.

Музика нагло престаје.

Смех нагло нестаје.

Тама се полако, прамен по прамен диже.

Ћопави се окрећу један другом.

Ћопице се окрећу једна другој.

На лицима им је ужас.

СВИ ЋОПАВИ: (Једно другом)
Не видим те, не видим те... Боже, ослепели смо...

10. БОРБА ЗА ВИД:

Некако ћопави повадише штаке из земље.

Пупољке и листове покидаше.

Штакама се почеше бити, највише по глави.

СВИ ЋОПАВИ: (Један за другим; један гласније, други слабије...
 Неки врште, а неки се лудачки смеју)
Ударајмо се! Бијмо се! Вид да њовраћимо, њаму да њобедимо. Вид да њовраћимо, њаму да њобедимо.

Бију се ћопави људи по глави.

Бију се јако, махнито, неопрезно, крвнички без жаљења.

Бију се свакојако.

Бију се и само говоре. (*Вид да њовраћимо, само да видимо, само да видимо... види...мо..*)

Бију се они, бију, а из косматих глава, из ушију, из очију, у танким млазевима, у јаким млазевима крв цури, липти...

Одбацише штаке.

На дланове раширене крв дочекују.

Лижу је. Пију је.

Умивају се њоме.

По целом телу је размазују.

Црвени постају.

У транс падају.

Љубе се, грле се. Љубе се, грле се...

СВИ ЋОПАВИ: (Певају)
Између крви и љубави нема разлике. Између вида и невиди много је разлике.

11. ПРЕДАХ:

Тама се диже изнад ђопавих. Диже се, одлази у небеса.
Они који су остали живи, уморни, изубијани, легоше око пламена
који тиња.

Пре него што легоше, мртве у долину сурваше.

Последњи леже Први ђопави.

Пре него што ће лећи:

*ПРВИ ЂОПАВИ: Таму смо победили. Смех оћерали. Шћијаке од
живојиа сћасили! Слабих се оћарасили. Мирно
сћавајите и уснијте јуји који нас чека.*

ЗАВЕСА

*

1. БУЂЕЊЕ:

Ћопави људи спавају.
Својим телима направили су савршен круг.
Изнад њих лебди иста тама, а пламен још тиња.

Буди се Први ћопави.
Полагано уз помоћ штаке устаје.
Гледа уснуле ћопаве.
Гледа пламен што тиња.

*ПРВИ ЋОПАВИ: Расїламсај се їоїлоїїо. Оџреј моје ћоїаве.
Оџреј мој народ.*

Одједном, пламен нараста.
Осветљава лица ћопавих спавача.

Ћопави се буде; прво један па остали.
Устају.
Буновно ослоњени на штаке гледају у Првог ћопавог.
Гледају у пламен.

*СВИ ЋОПАВИ: Расїламсај се, расїламсај їоїлоїїо. Оџреј нас.
Суїїра, или некоџ друџоџ дана морамо їоїи.*

Пламен нараста.
Нараста до изнад њихових глава.
Таму разгони, у вис одгони.

На њиховим лицима надања.
Милују своје штаке.

Само један млађани ћопави у сенци старијих стоји.
Плаче.
Нагло: штаком и рукама размаче круг ћопавих.
Доћопа до пламена.
Сви су збуњени, немирни.
Само Први ћопави није.
Само Ћопица Пламене косе, није.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Миран буди. Видиши да су многе њаиње ѡрошле... Још само да сачекамо знак.*

ЋОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: *Миран буди. Веруј у нас. Што чинимо себи чинимо и вама...*

ЈЕДАН МЛАЋАНИ

ЋОПАВИ:

(Најгласније што може)

Не! Ништа није ѡрошло. Све је обмана. Све је истио... Све је истио! Иста је ѡама. Иста је ваира. Иста су нам ѡања... Пућа нигде! Колиба и здраве ноге су само бајка! Здрави око нас своје каме оштре. Здрави око нас мочвар ѡраве...

Ћопави се ускомешаше.

Сашаптавају се.

Гледају Првог ѡпавог.

Он миран као и увек, подиже штаку.

Осмехну се!

Загрми:

ПРВИ ЋОПАВИ: *Мирни будије. Ништа се не ѡнавља. То из њега бујна младост ѡроговара. Проћи ће га ѡ.*

Први ѡпави замахну штаком на млађаног ѡпавог.

Поломи штаку о главу јадника.

Замахнуше и остали.

Млађани се измаче.

Штаке се сударише.

Многе се поломише.

Чије су поломљене, ти ѡпави зајаукаше.

Гледају у своје поломљене штаке.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Сабојер, сабојер. У ваиру с њим! Нек изгори, у ѡеје да се сѡвори!*

СВИ ЋОПАВИ: *У ваиру, у ваиру!*

Са штакама, са поломљеним штакама... без штака, ѡпави кренуше ка Млађаном ѡпавом.

Ухватише га.

Ка ватри га вуку.

Млађани се отима.

Не успева.

У ватру га бацише.

Све то са стране посматра Први ћопави.
 Све то са стране посматра Ћопица пламене косе.
 Ликују.
 Пољубише се.

Млађани сагорева у ватри.

Пламен суну у висине.
 Обасјава све ћопаве.
 Тама је наједном нестала. Нестало је и сенки.
 Ћопави су мирни, али тупо зуре у пурпурни пламен.

*ЈЕДАН ЋОПАВИ: Да, иако му и треба! Ја цео животић ћопам и
 надам се, а он би одмах промене!*

*СЛЕДЕЋИ
 ЋОПАВИ: Знао сам...*

*СЛЕДЕЋИ
 ЋОПАВИ: Брзо је сагорео...*

*ПРЕТХОДНИ
 ЋОПАВИ: Као и свака младоси...*

ЈЕДНА ЋОПИЦА: А моћи смо у земљу да га закопамо...

*СЛЕДЕЋА
 ЋОПИЦА: ... а не да се његовом младошћу вајира храни.*

*ПРЕТХОДНА
 ЋОПИЦА: Ћуши...*

Први је ослоњен о патрљак штаке.
 Узима одломљени комад. Гледа га.
 Подиже га у вис као жезло.
 Посматра ћопаве. Смешка се.
 И Ћопица пламене косе се смешка.

ПРВИ ЋОПАВИ: Вајира прочишћава! Вајира уништијава. Без пламена нема жара. Без жртва се не може... Сећаћемо га се као милоз, најредноз... али и наглоз! Тешко се добија здраво ходање!

 2. ИШЧЕКИВАЊЕ:

Пламен се смањује, постаје црвенији.

Кроз грање још нагорелог дрвећа помаља се сунце.

Ћопави клекнуше, помолише му се.

Штаке и комаде штака поставише поред себе.

Подигоше руке к небу.

СВИ ЋОПАВИ: *О, хвала ти Боже ћопави шћо нам сунце йодари! Хвала ти, али, йокажи нам йућ до колибе. Одбрани нас од здравих... Помози нам да не луйамо.*

Одједном се навуче мрак.

Црни облак прекри Сунце.

Зачу се прасак.

Пламен се угаси.

Ужарено угљевље се распрсну.

У искрицама лети око њих.

Искрице личе на свице.

Ћопави се уплашише.

Ко без штака, ко са штаком, почеше се одмицати од тог ужаса.

По некима ужарено угљевље пада.

Они то панично скидају са себе.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Мирујће...*

Прекида га вриска ћопавих.

Прекида га кукњава ћопавих.

Из пепела се појави дух оног млађаног ћопавог.

Дух ношен својом лакоћом нестаде у црном облаку.

СВИ ЋОПАВИ: *(Осим Првог ћопавог и Ћопице пламене косе) Наша је судбина смрт! Наша је судбина смрт!*

ПРВИ ЋОПАВИ: *Мрзим фйализам...*

ЋОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: *Он мрзи кукавице...*

Примивши у себе духа, црни облак се распрсну; нестаде.

Опет се појави сунце.

Опет је све обасјано јарком светлошћу.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Уобичајене ствари вас њлаше... Рекао сам да ће и ово њроћи. Наша судбина није смрт. Наша судбина је њућ. Наша судбина је наша жеља: да нас здрави њрине, да здраво и нормално ходање имамо.*

СВИ ЋОПАВИ: *Оѡросић нам, оѡросић нам! Поведи нас, о Први ѡѡави... Пођимо од ове ѡаволске ваѡре.*

3. ПРИПРЕМА:

Стоје ѡпави поред долине, стоје у реду.

Иза њих су ѡпице.

Иза њих су млађани ѡпави.

Припремљени за дуги марш.

Штаке им као дуге пушке изгледају.

Обилази их редом и помно осматра Први ѡпави.

Кад је завршио, стаде испред њих.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Морамо бићи јаки. На нашем нас ѡућу муке и ѡаћње чекају!*

СВИ ЋОПАВИ: *Ми смо јаки, о, Први ѡѡави. Кренимо. Води нас. Здравима у сусрећ да кренемо.*

ПРВИ ЋОПАВИ: *Добро. И не заборавић. Биће онако како ће бићи. Скућић своје ствари.*

Скупљају ѡпави људи своје ствари.

Скупљају поломљене штаке, камене плочице, камене секире, камене марамице, камене ножеве...

Све то у њедра, у руке у ѡпове мећу.

На ватриште земљу нагрћу, камење набацују.

Иверје од поломљених штака у земљу закопавају.

Одједном из шуме, испод Сунца, звук се добоша чу.

Ћопави се умирише.

Ослушкују.

Добош се зачу још једном, а онда му се звук изгуби у даљини.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Ово је знак. У оном ѡравац у којем се звук иззубио, ѡамо је ѡравац нашег ѡућа. Пођимо... ѡѡимо.*

4. ПОЛАЗАК:

Крену Први ћопави.

Крену у правцу куд је одмакао звук добоша.

За њим ћопица Пламене косе.

За њом ћопави.

За њима ћопице.

За њима млађани ћопави...

Поштапају се:

Неко целом штаком.

Неко комадом штаке.

Неко се о другог ћопавог ослања.

Неко бауља, бауља.

Иду ћопави, иду.

У шуму залазе.

Што дубље залазе, шума је све зеленија, све гушћа.

Тамо трагова ватре нема.

Кроз шуму, мало сунчеве светлости пролази.

Ћопави се тешко сналазе.

5. СТРЉШЕНОВИ:

Пропланак. Иза ћопавих је шума.

Ћопави се одмарају испод куполе сунчеве светлости.

Неки су до појаса наги.

У ствари сунчају се.

Други, секу витке гране.

Нове штаке праве.

Одједном:

Са свих страна се зачу зујање стршљенова.

Зује као пушчана танад.

Ћопави се уплашише.

Бране се рукама, штакама, крпама.

Вриште, кукају...

Беже, у самртном страху беже.

 6. ПОСЛЕ БЕГА:

Скупљају се ђопави људи око Првог ђопавог, који је први побегао и први стао.

Скупљају се на крају шуме, поред велике мочваре.

Полуголи су.

Неки су без штака.

Неки су са штакама.

Ђопице плачу.

И њихова најмања ђопави деца плачу.

Ово је за њих све ново и изненађујуће.

Збуњени су.

Погледом постављају питања.

*ЈЕДАН ЂОПАВИ: Куда сада, о, Први ђопави? Куда, када је мочвар
свуда око нас, када је блаио свуда око нас?*

ДРУГИ ЈЕДАН

ЂОПАВИ: Кад је шума ђуна чудног зујања иза нас.

Први ђопави је први пут збуњен.

Заплака.

На колена паде.

Ђопица Пламене косе је поред њега.

И она плаче.

Падоше и остали ђопави.

*ПРВИ ЂОПАВИ: Зашио нам о мочвари и блаиу нишиа ниси ре-
као, Боже наши, ђопави? Како сада? Куда сада?
Зар у блаиу да зврши наши животи?*

ЂОПИЦА

*ПЛАМЕНЕ КОСЕ: Не ђризивај Бога који никад не казује све... Да је
шако, не би био Бог... Него, усидани и ђоведи
нас. Ти све ђушеве знаш... Теби Бог није ђођре-
бан... Изведи нас из ове мочвари, из ове беде нас
изведи... Погледај иза нас. Све је сјаљено. Нема
нам ђоврајка. Погледај шуму. Сеји се деђињ-
сђива. Шума је наши сђас.*

Устаје Први ђопави.

Устају и остали ђопави.

Први ђопави љуби Ђопицу Пламене косе.

Ка шуми се окрену.

Шума је обасјана сунцем. Пресијава се.

Опет се у пламен претвара.

Опет се некакве сенке јављају.

ЈЕДАН ЋОПАВИ: Ойеїї здрави...

СЛЕДЕЋИ

ЋОПАВИ: ... ѿуїеве нам заїречише!

Шума букти.

ЈЕДНА ЋОПИЦА: Исїред нас мочвар, иза нас ваїтра! Смрїи свуда...

СЛЕДЕЋА

ЋОПИЦА: ... око нас. Ускоро ће и у наше наїаћене душе ући.

ЈЕДАН МЛАЋИ

ЋОПАВИ: Наш браїї је био у їраву... а... ммммиши за у ваїру бацисмооо! Све је исїо. Све се їонавља.

СЛЕДЕЋИ МЛАЋИ

ЋОПАВИ: Само су месїа наших сїрадања друға! Само су месїа наших ћопања друға, али је све зоре... Све је зоре и болније!

Шума букти.

Шума сагорева.

Ћопави су као скамењени.

Први ћопави подиже руку.

Све се утиша.

ПРВИ ЋОПАВИ: Клекниїе. На колена їадниїе. Главом о земљу удриїе. Да се мочвар исуши, їуїї до колибе да нам се оїтвори.

7. ПОД ПЕПЕЛОМ:

Клече ћопави људи.

Само Први ћопави не клечи.

Само Ћопица Пламене косе не клечи.

Њих двоје гледају у облак пепела којег ветар на њих носи.

ЋОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: Скинућу се. Својим хаљинама и косом їокрићу их. Зашиїиїиїићу их од овог сивила које надолази... И за нас ће биїи месїа.

Облак заклања сунце.

Ћопица Пламене косе скида своје хаљине, расплиће пламену косу.

Пламена коса јој покрива наготу.

Она и Први ћопави покривају остале ћопаве.

Она и Први ћопави се под хаљине увлаче.

Пепео пада на њих.

Много пепела пада.

Много пепела, а мало светла.

Испод хаљина, испод дебелог слоја пепела клече ћопави.

Све личи на сиву камену плочу.

Одмах изнад њих је једно мало сунце.

Високо изнад њих је велико сунце.

8. НАКОН ПЕПЕЛА:

Испод пепела се извлачи Први ћопави.

Гледа.

На све стране гледа.

Шума се црни.

Мочвар је још већа.

Угледа Први ћопави мало сунце.

Штаком махну на њега.

Сунце се покрену.

Изнад мочвари стаде.

Јаче засија.

На том се месту мочвар исуши.

Први ћопави радосно завика:

*ПРВ ЋОПАВИ: Усијајте, усијајте. Мочвар се ђред нама оиџва-
ра... Пуиј нам се усред воде ђоказује.*

Излазе-извлаче се ћопави испод пепела.

Слабо стоје на згрченим ногама.

Посрћу.

Тешко се усправљају.

С неверицом гледају делове исушене мочвари.

Понеки ћопави похотно погледа у нагу Ћопицу пламене косе.
Она нага, пружа руке маленом сунцу.
Изгледа да му се нуди.

ЋОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: *Буди увек испред нас. Пућ нам оћварај, воду расћављај и ја ћу ћи своје ћело даћи. Ја ћу своје ћламене косе у ћвоје зраке ућлесћи да ојачаш, да будеш Сунце над Сунцима!*

ПРВИ ЋОПАВИ: *Неее! Ти се никоме нећеш даваћи. Не. Ти си моја. Ти си жена Првоћ ћоћавоћ... Ти си мајка свих ћоћавих... Само ја један ћрви ћосћојим. И ћи си моја, а не сунчева. Сунцу ћаква жена не ћреба. Њему ћреба здрава, а не ћоћава...*

Ћопица Пламене косе заплака.

Узе своје хаљине.

Стресе са њих пепео. Пламена коса посиви од прашине.

Обуче се.

Стаде међу остале ћопаве.

Налик је на њих.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Заборавила си, заборавили сће кад нам је речено да се зауларимо, да закасамо... да заћишћимо.*

СВИ ЋОПАВИ: *Нисмо. Нисмо, о, Први ћоћави.*

ПРВИ ЋОПАВИ: *Онда не ћражиие друћу љубав и нове судбине. Не ћражиие нови ћући. Овај нам је даћи. Заћо, мирујиие! Заћо, скућимо све своје. Од ћећела се очисћимо и кренимо указаним ћућем...*

СВИ ЋОПАВИ: *... ћре нећо шћо се заблаћи.*

9. КАО НЕКАД:

Разгрћу ћопави пепео.

Отуд извлаче своје штаке.

Извлаче лопате, пијуке, ашове, секире, тестере, мотике.

Све то од пепела чисте.

Сав алат у снопове слажу.

ПРВИ ЋОПАВИ: *Ићак, не заборавиие мало сунце. На рамена ћа сћавиие. Да нам блаћо исуши. Да мочвар лакше ћрећемо.*

Ћопави се у чуду погледаше.
 Први ћопави се не обазире на њихове чудне погледе.
 Крену.

Крену Први ћопави.
 Кренуше и остали.
 Кренуше у колони.

10. ПОКРЕТ

Кренуше ћопави људи.
 Кренуше у колони.
 Први иде Први ћопави.
 За њим Ћопица пламене косе.
 За њом ћопави.
 За њима ћопице.
 За њима млађани ћопави.
 У складном ритму иду.

Дођоше ћопави до руба мочваре.

Први ћопави гледа исушену стазу у мочвари.
 Мери је штаком.
 Мери је погледом.
 Викну:

ЈЕДАН ЋОПАВИ: Овде је крај нашег њуја! Даље не можемо...

ПРВИ ЋОПАВИ: Можемо и морамо, али сами ћемо најравнији свој њуј. Овде ћемо сјајити и којајити...

СВИ ЋОПАВИ: Како!? Како ћемо? Наше њело, наше руке, наше ноге, на рад нису навикли.

ПРВИ ЋОПАВИ: Схвајитије да коначно сами нешито морамо да научимо. Сами морамо нешито да урадимо. А прво шито ћемо научити и урадити је којање. Искојаћемо једну раку.

Сви ћопави су у чуду.
 У чуду је и Ћопица пламене косе.

СВИ ЋОПАВИ: *Раку?! За шћа? За коџа?*

ПРВИ ЋОПАВИ: (Плачући)
*За нас. Схваћио сам. Рака је крај нашеџ љућа.
Рака је наша колиба. Ону, обећану, само ћемо
сањати... Сањати.*

Плаче, плаче Први ћопави.

Плачу и остали ћопави.

Мало, бачено сунце се јави па нестане, јави па нестане, јави па нестане.

Светлост је увек иста.

Ћопица пламене косе целива образе Првог ћопавог.

Јеца.

ЋОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: *Где смо поџрешили? Које речи нисмо смели да
изџговоримо? Која дела нисмо смели да ура-
димо?*

ЈЕДНА ЋОПИЦА: *Криви смо шћо смо браћа, сина, мужа, љубав-
ника у вајру, у румени љламен баџили!*

СЛЕДЕЋА

ЋОПИЦА: *Понашамо се као да нас к'о здравих има.*

ЋОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: *Немојте му на муку сћајати. Немојте џа под-
сећати.*

ПРВИ ЋОПАВИ: *Заиста немојте, немојте! Сви смо ми џрешни.
Сваки бол осћаваља ћраџ, али... Будите но-
сни. Некада ће се о њему ћесме ћеваћи, ћриче
ћричаћи.*

ЈЕДАН ЋОПАВИ: *Ти си џрешан! Од кад смо из долине изашли,
само лућамо, клечимо, а на раскриће нас ниси
одвео. На раскрићу су била још ћри љућа. Мо-
жда смо на једном срећу моџли имаћи? Можда
један од њих, до колибе води?*

ПРВИ ЋОПАВИ: *Сви ћућеви су ћајна. Изабраћи ћрави, муд-
росћ је, а рекох вам, рака је крај нашеџ љућа...
Рака је наша колиба.*

СЛЕДЕЋИ

ЋОПАВИ: *Али ћи си чуо џлас из свећлосћи.*

ПРВИ ЋОПАВИ: О, немојте, немојте!

ЈЕДНА ЋОПИЦА: Зашто, кад ће смрт ускоро до нас и по нас доћи?

Завлада тишина међу ћопавима.

Сви у земљу, сви у мочвар гледају.

Тихо, полагано алат развезују.

Скидају са себе своје кошуље, своје хаљине.

Испред мочвари, као пред стрељачки строј стадоше.

СВИ ЋОПАВИ: Помози нам Боже ћопави. Помози нам да здраву раку ископамо.

ЗАВЕСА

*

1. ПОЧЕТАК РАДА:

Копају, рију, ору по мочвари ћопави људи.
 Блатњаву земљу разбацују.
 Копају: један, па остали.
 Копају: остали па један.
 У почетку то чине невешто.
 Касније, раде све боље.
 Земљу блатњаву кошуљама носе.
 У кошуљама је носе.
 У хаљинама је носе.
 До руба шуме је носе.
 Тамо је разастиру.

Малено сунце титра, сија, земљу блатњаву исушује.
 Вода из блата, из мочвари, у бескрај, у бесциљ отиче.

2. НАСТАВАК РАДА:

Копају ћопави људи, копају.
 Једни су у кошуљама, једни у гаћама, једни су наги.

Пола мочваре су прекопали.
 Пола су блата исушили.

ПРВИ ЋОПАВИ: Пола смо мочвари исушили. Пола блаџа иско-
 љали. До здраве земље смо дошли... Нас неко-
 лико: љи, и љи, и љи... и ја до шуме ћемо љоћи.
 Да је љосечемо. Да један велики љијес, за све нас
 најравимо.

ОСТАЛИ
ЋОПАВИ: А ми, а ми?

ПРВИ ЋОПАВИ: Ви остали ћерџиће љравије. Њима ћемо раку
 да обзидамо, да је од звериња и немани сачу-
 вамо... Од звериња и немани, и од оних здравих
 људи шџо нас цео живој љроѓоне...

Крену Први ћопави.
 За њим кренуше одабрани ћопави људи.

Ка шуми кренуше.

Они који су остали, гледају за њима.
Полако прекопавају остатак мочваре.
Полагано ћерпиће праве.

Певају:

ЂОПАВИ КОЈИ

СУ ОСТАЛИ: *Ускоро ћемо, ускоро, здраву раку имаји. Ускоро ће ускоро и ћерпићи бији суви.*

3. ШУМА:

Иду ћопави људи, иду.
И кроз шуму неку иду.
На раменима тестере носе.
На раменима секире носе.
У рукама блање носе.
У рукама метар носе.
У рукама чекиће носе.
У рукама ексере носе.

ПРВИ ЂОПАВИ: *Добро зледајице. Најдужа, најдебља, најлепша стабла нађице.*

Ходају ћопави људи кроз шуму.
Разгледају је, загледају је.
Свако дрво мере, одмерују.
Руше највиша, најдебља, најлепша стабла.
На једно место их одвлаче.
Режу им гране, скидају кору, разрезају их на даске.
Одабирају: дуже на једну, краће на другу страну.
Од гранчица и иверја ватру ложе.

Понекад се око ватре огреју.
Понекад се и одмарају.
Понекад одспавају.

Посекли су одабрана стабла.
Направили су даске.
Спремају се сандук да праве.

Први ћопави одабира најбоље дрводеље.

ПРВИ ЋОПАВИ: Ви одабрани, остијаниџе и лијес довршиџе. Ми остијали ћемо ѿћи да нађемо неку њиву зде би коноџе ѿсејали, како би једну белу кошуљу за све нас оџкали и сашили. Да сви у њој будемо кад се будемо сахрањивали.

Крену Први ћопави.

За њим кренуше неоабрани.

Одабрани ошасе.

Сандук праве:

Певају:

ОДАБРАНИ

ЋОПАВИ: Ускоро ћемо, ускоро, један лијес имаџи.

4. ЊИВА:

Иду ћопави људи,иду.

Преко једне њиве иду.

Уморно иду.

И са штакама су слаби, немоћни.

На раменима бисаге носе.

На раменима плугове носе.

На раменима косе носе.

На раменима виле носе.

У рукама српове носе.

Њих неколико ступу носе.

Њих неколико разбој носе.

Застаде Први ћопави.

Стадоше и остали ћопави.

Оруђе крај себе ставише.

Разбој лепо наместише.

Низ њиву погледаше.

ПРВИ ЋОПАВИ: Одмориџе се. Много нам снаџе за ову њиву џреба. Доба и доба ће ѿћи док кошуљу са-шијемо...

5. ОРАЊЕ:

Ору ћопави људи њиву.
Први ћопави им показује правац бразде.
Тешко им је да ору.
Једни су упрегнути, а други држе рала.
Смењују се.
За дан, тек једна бразда узорана.

Смењују се дани и ноћи, ноћи и дани...
И даље ору ћопави људи.
Они који су упрегнути њиште коњски.
Они који рала држе, они који су из њих и покрај њих: касају дворучке, троручке...
Уморни су.

Цела је њива узорана.
Сеју ћопави њиву конопљом.
Први ћопав им показује како се семе разбацује.

Најмлађи око њива постављају страшила за птице које са свих страна долећу и на њиву слећу.
Страшила су налик на ћопаве људе.

Праве и нова другачија страшила, да њима плаше здраве људе, чији се смех са свих страна чује.
Њихови се и кораци са свих страна чују.
Далеко су, али се чују.

Израста конопља.
Ћопави око њиве седе.
Диве се витким стабљикама.

Конопље су зреле.
Први ћопави устаје.
Устаје и Ћопица пламене косе.
Кроз конопљиште ходају.
Сваку стабљику загледају.
Миришу зреле листове.

Међу ћопаве се враћају.
 Тетурају се.
 Почеше да ћопави играју-бауљају.
 Први ћопави запева.

*ПРВИ ЋОПАВИ: Конољџе су зреле, конољџе су зреле! Треба их сећи. Треба их киселићи... ликаћи... ѿкаћи...
 Требало би ѿлајно оѿкаћи...*

Првог ћопавог и Ћопицу пламене косе хватају испод руку.
 Штаке им одлажу.
 На земљу их положише.
 Њих двоје поред ватре полегоше.
 Својим хаљинама их покрише.

ЈЕДАН ЋОПАВИ: Осћарели су! Конољџе их једне, оѿиле!

ДРУГИ

ЈЕДАН ЋОПАВИ: Док се не ѿробуде, ми ѿлајно морамо да оѿикамо.

Узимају ћопави косе, српове...
 Дуж њиве се распоређују. Секу конопље.
 Ћопице снопље везују.
 Млађани ћопави у воду их носе.

Смењују се дани и ноћи.

Дању под малим сунцем конопље ступама набијају.
 Ноћу, ћопице предиво преду.
 Дању и ноћу ћопице ткају.
 Ћопави стрпљиво гледају, и платна откана перу.
 На оголелој њиви, ћопави на себи суше опрана платна.
 Боје се да се не заблате.

Сви ћопави који су на њиви, певају:

СВИ ЋОПАВИ: Ускоро ћемо, ускоро, једну кошуљу имаћи.

6. КОШУЉА:

Буди се Ћопица пламене косе.
 Пољущима буди Првог ћопавог.
 Устају.

С неверицом гледају у пуну њиву.
 С неверицом гледају у такље.
 С неверицом гледају у бале белог платна.

*ЈЕДНА ЋОПИЦА: О, мајко наша, кажи, какву кошуљу да саши-
 јемо?*

ЋОПИЦА

*ПЛАМЕНЕ КОСЕ: Такву, да сав наш народ у њу може да сџане. Ни
 један ћопави у смрџи сам не сме... Сви у једној
 кошуљи, као у мајчинској џосџељици морамо
 биџи.*

Шију ћопице кошуљу.
 Ћопави пале страшила.
 Пале стрџишта.
 Бацају старе, праве нове штаке.

Сви заједно певају:

*СВИ ЋОПАВИ: Ускоро ћемо ускоро, једну кошуљу имаџи. Ус-
 коро ћемо, ускоро, кошуљу обуђи.*

Ћопави су попрџично остарели.
 Тек понеки је рођен.
 Много више их је умрло.
 По њиви много костура лежи.

Сашиле ћопице кошуљу, по пољу је шире.
 Шире је изнад глава.
 Кошуља велика, на ветру лелуја.

*ПРВИ ЋОПАВИ: Из једне уџробе смо изашили, у једну кошуљу
 ћемо уђи. Кошуља ће биџи наша мајка... Све ће
 нас у своју уџробу узети! Ови костури нек у
 миру џочивају. Они нису мођли издржаџи.*

7. СКУПЉАЊЕ НАПРАВЉЕНИХ СТВАРИ:

Враћају се ћопави људи.
 Поштапају се једном штаком.
 Поштапају се са две штаке.
 На раменима кошуље носе.
 Преко њива, преко кама, преко поља неког иду.

До шуме дођоше, где су они ћопави сандук правили.
Од оних који су остали да праве сандук, многих више нема.
Њихови се костури разбацани по шуми виде.

Стоје ћопави око сандука.
Сандук је голем, преголем, пола земље прекрива.
Крај му се не види.

ПРВИ ЋОПАВИ: Кошуљу смо сашили. Лијес смо најправили. Кренимо ка мочвари, да видимо је ли рака искојана... Кошуљу у сандук сјавимо. Да се не искаља и да је здрави не виде... Ови наши, ови косијури нек јочивају у миру. Они нису моћи да издрже.

Стављају ћопави своју кошуљу у лијес.
Стављају нежно, с поштовањем.
Сандук на рамена међу.
Кренуше.

8. ОКУПЉАЊЕ:

Дођоше ћопави људи до мочваре.
Они који су исушили мочвар, дочекаше их раширених руку.
Из свег гласа повикаше:

ЋОПАВИ КОЈИ

СУ ОСТАЛИ: *Сву смо мочвар исушили. Воду смо у бескрај одвели. Раку смо искојали.*

Стоје ћопави изнад раке.
Рака огромна, огромна, зјапи.

ПРВИ ЋОПАВИ: Полагано сандук са рамена скинише и у раку га сјавише да се на земљу навикава. Кошуљу из њега извадише. Преко поља је јросирише... нек се јојлоше сунчеве науки да буде јојла кад је будемо облачили, а до јада, бистро језеро морамо јронаћи да се окујамо; да би чисти, да би леи, моћи дивно умираши.

Скидају ћопави сандук са рамена.
Ћопице из њега кошуљу ваде.
Преко поља је простиру.

Кошуља огромна, поље прекрива.
 Ђопави лијес у раку међу.
 Поклопац са лијеса крај раке међу.
 Коло заиграше.
 У колу запеваше:

СВИ ЂОПАВИ: *Ускоро ћемо, ускоро, моћи дивно умирајти.*

9. КУПАЊЕ:

Иду ђопави људи, иду.
 До неког језера бистрог дођоше.
 У рукама им сапуни, убриси, чешљеви, маказе, бријачи...

Скидају ђопави људи са себе старе хаљине.
 У воду језерску улазе.
 Купају се, перу се, умивају се...

Из воде излазе.
 Бришу се, чешљају се.
 Старе хаљине скупљају, на гомилу их међу.
 Пале их.
 Чекају да изгоре.

Полако пада мрак.

ПРВИ ЂОПАВИ: *Још само нешто морамо да урадимо и све наше муке ће ићи.*

СВИ ЂОПАВИ: *А, што, а што, о, Први ђопави?*

Он их посматра.

ПРВИ ЂОПАВИ: *Овако наћи, овако чисти и лећи морамо отићи до раскрића! Морамо да се поклонимо на зробовима наших предака и да им кажемо да до колибе нисмо дошли! Да здраве ноге нисмо добили и да ни једног јединог... о како је то стварно... здравог човечуља нисмо имали!*

ЈЕДАН ЂОПАВИ: *... и да се њихове крви нисмо налили. И да смо светиом бесциљно лутали, лутали...*

СЛЕДЕЋИ

ЂОПАВИ: *... и да среће нисмо имали, јер смо се свачијих сенки бојали...*

СЛЕДЕЋИ

ЂОПАВИ: *Здрави нас у своје друшћиво нису хћели.*

ЂОПИЦА

ПЛАМЕНЕ КОСЕ: *Поћимо. На хумкама њиховим, све ћемо рећи...
Рећи ћемо им да нас нико неће. Ником не ћире-
бамо. Сви нас од себе ћирају и да нам само
ућироба земље може бићи дом... може бићи
наш заборав.*

ПРВИ ЂОПАВИ: *Враћамо се у земљу из које смо и ћосћали!*

Крену Први ћопави.

За њим ћопица Пламене косе.

За њима ћопави.

За њима ћопице.

За њима најмлаћи ћопави.

Колона је мала, ни налик на оне негдашње.

Смењују се дани и ноћи.

Љућро је.

Стоје ћопави на раскршћу.

Прљави су од дугог ходања, па им се нагота од прљавштине не види.

Стоје ћопави на раскршћу.

Око раскршћа никакве шуме.

Све је пусто.

У хумку ћопави гледају.

Уместо штака које беху надгробни крстови, израсла су два укр-
штена храста.

Чуђење је огромно.

ПРВИ ЂОПАВИ: *Нишћиа не ћовориче. Помолимо се за њих. По-
молимо се за ове храсћове, за шћиаке које ћемо
од њих ћравити кад се будемо враћали до раке.
Помолимо се за све оне друће ћопаве које смо
некад знали, и за оне које не знамо, а којих
сићурно на свећу има. Помолимо се да они више
среће од нас имају.*

Стоје ћопави, стоје.

Неми су.

Мрак се спушта.

Ђопави људи кренуше.

10. ПОВРАТАК:

Враћају се ђопави људи старим путевима.

Пролазе поред оне долине.

Она измењена: Нигде камења, сва је пуна зеленила. Рајски изгледа.

Око ње свуда дрвеће огромно, а трава велика, непроходна.

Шума околo; нигде трага негдашњој ватри. Свуда, свуда лепота зеленила.

ПРВИ ЂОПАВИ: *Ми среће кроз живої̄ нисмо имали, али ђосле нас, свугде ѓде смо били, све је оживело. Дру- ѓима смо лејої̄у своју дали.*

11. УМИРАЊЕ И УКОП:

Вратили се ђопави до исушене мочвари.

Стоје као скамењени.

Тамо где је зјапила рака, све је затрпано прашином.

Све околo је прекривено дебелим слојем прашине.

И кошуља је прекривена прашином. Само један рукав испод прашине вири.

Ђопави побацаше штаке.

На земљу падоше.

Руке ка небу подигоше.

СВИ ЂОПАВИ: *О, Боже ђопави, шїа нам ово учини?*

Плачу ђопави.

Ветрови јаки почеше да дувају

Крај њих штаке у прашини нестају.

Свуда око њих је само тишина.

Устаје Први ђопави.

Гледа око себе.

Гледа у своје ђопаве.

Слабо их од прашине види.

ПРВИ ЋОПАВИ: У овој нам земљи ни смрт̄ӣи нема. На овим
 ѓрос̄торима ни сахрањени не можемо бӣӣи.
 Нӣӣӣа нам не дају. За̄ӣо, у себе се ѓоуздајмо.
 Умес̄ӣо на ӣӣаке, ослонимо се једни на дрӯе.
 О̄рнимо се, обуцимо се својим рукама, косама.
 Хаљине нам не ѓиребају. Здравих овде нема!...
 Како нама време нӣӣӣа не значи, кад-ѓа̄д ѓро-
 наћи ћемо свој ѓӯӣ... Пронађимо своје с̄ӣазе.
 Оне су ѓу. Ту су не̄де, само их ѓиреба виде̄ӣи...
 Свуда се крију...
 (За себе)
 и ѓуне су змијских јама.

Гледају ћопави Првог ћопавог.

Њихови јецаји престају, али зато плаче Први ћопави.

Ћопица пламене косе клону, издахну.

Први ћопави подиже главу и штаке у небеса.

Завика, опсова:

ПРВИ ЋОПАВИ: Боже ћопави, мајку ѓӣӣи ћопаву, или ко зна какву!

СВИ ЋОПАВИ: О, Први ћопави, ѓама ѓада, а ми нӣде нисмо
 с̄ӣӣгли.

Тама пада.

Тама паде.

Само се јецаји ћопавих чују.

ЗАВЕСА

КРАЈ СВЕГА